

HAYVANCILIK AÇISINDAN PAMUK TARIMI VE FİĞ BİTKİSİ

As. Hikmet SOYA
E.Ü. Ziraat Fakültesi

Ülkemizde, özellikle Ege ve Akdeniz kıyı bölgelerinde yoğun bir pamuk tarımı yapılmaktadır. Son yıllarda bu işletmelerde hayvancılık yapıldığı da görülmektedir. Pamuk üretimi ülkemizde tipik bir monokültür tarım biçimindedir. Bu yöntem bir yandan pamuk verimine diğer yandan da toprak verimliliğine giderek olumsuz etkiler yapmaktadır. Pamuk yetiştiriciliği bırakılmak istenmiyorsa, en azından, hasadı ile ekimi arasında geçen 5-6 aylık boş dönem bir yembitkisi ile değerlendirilebilir. Bu uygulama üreticiye ek bir gelir sağlaması yararının yanında, toprak verimliliğine de olumlu ve önemli katkıda bulunabilir. Pamuk hasadı ile ekimi arasındaki boşlukta yetiştirilebilecek en önemli yembitkilerinden birisi de Fiğ'dir. Bu yöntemin uygulanmasına Akdeniz bölgemizde 1972 yılında başlanmış olup şimdi de başarıyla sürdürülmektedir.

Konu üzerinde biraz daha ayrıntılara inerek duralım.

Pamuk hasadından sonra iki tür ekim uygulanabilir :

1- Pamuk anızı sürülür, diskaro ve tırmık çekilerek tohum yatağı hazırlanır, serpmeye olarak fiğ ekimi yapılır.

2- Pamuk anızı sürülmeden yalnızca diskaro çekilir ve serpmeye olarak fiğ ekimi yapılır.

Akdeniz bölgesinde yapılan çalışmalar; Kasım ayı başında fiğ ekiminin yapılabileceğini, Mart ayı sonunda da hasad edilebileceğini ve bir dekadardan 2200 kg yeşil ot elde edilebileceğini göstermişti.

Ege bölgesinde fiğ hasadının Akdeniz bölgesine oranla gecikebileceği düşünülse bile, pamuk ekiminin de Mayıs ayı başlarına kadar yapılabileceği göz önüne alınmalıdır.

Fiğ, pamuk anızına serpmeye olarak ekildiğinde bir dekar için 10-12 kg tohumluk kullanılır. Pamuk hasadından sonra fiğ yalnız ekilebildiği gibi, hububat ile karışım olarak da ekilebilir. Fiğ sülüklü ve yatık gövdeli bir bitki olduğundan bölgemizde arpa ile yapılan karışımları hasat kolaylıklarının yanında verim artışı yönünden de olumlu sonuçlar verebilir. Karışıma girecek arpa oranı, fiğ tohumluğunun % 10'u kadar olmalıdır. Yâni bir dekar için 10 kg fiğ, 1 kg'da arpa kullanılmalıdır.

Pamuk hasadından sonra ekilen fiğ'den iki türlü yararlanılabilir :

1- Yeşil Gübre Olarak : Kışı ılık geçen bölgelerde yeşil gübre uygulaması önem kazanmaktadır. Özellikle, baklagil familyasından olan yem bitkilerinin bu amaçla kullanılabileceği bir gerçektir. Fiğ'li tarla, bitki tomurcuklanma devresinde iken sürülür, böylece bitkinin toprağa karışması sağlanır. Toprakta doğal olarak çürümeye bırakılan fiğ, zengin bir organik madde sağlar ve kendinden sonra gelecek pamuk bitkisinin verimini artırır.

2- Ot Olarak : Fiğ ot için, alt fasülyelerdeki tohumlar fasüleyeyi tam doldurduğunda biçilmelidir. Daha önce biçilen fiğ'in verimi düşer. Sonra biçilenin ise, sapsarı sertleşerek otun kalitesi düşer.

Biçilen fiğ kuru ot olarak değerlendirilmek istenirse, kurutmaya özen göstermek gerekir. Bitki sapsarı suca zengin olduğundan, yapraklarına oranla daha geç kurur, bu zaman farklılığı da yaprak kaybına neden olur. Biçimden sonra fiğ'i; ya tarlada büyük yığınlar olarak bekletip kurutmalı, ya da ağaç çardaklar yapıp üzerlerine fiğ otu serperek kurutmalıdır. Bu yöntemlerde fiğ'in en değerli bölümü olan yapraklarının kaybı azaltılmış olur.

Pamuk hasadından sonra fiğ ekmenin çeşitli yararları vardır :

1- Hayvancılığımıza Katkısı olabilecek ek bir kaba yem ve gelir sağlar.

2- İşletmelerde iş gücünün daha ekonomik bir biçimde dağılımını sağlar.

3- Kendinden sonra gelecek kültür bitkisinin gübreleme giderlerini azaltır. Genel olarak «Fiğ Anızı Gübre Yerine Geçer» denilmektedir. Örneğin: Fiğ bitkisinin bir dekar için bıraktığı hasad kalıntıları saf azot olarak 19 kg'dır. Bu miktar, 95 kg % 21'lik amonyum sülfat gübresine eş değerdedir.

4- Hasat kalıntılarında bulunan azot, topraktan yıkanıp gitmez. Kendinden sonra gelen bitkinin, istediği her zaman, bu azotdan yararlanmasını, toprağın 0-30 cm'lik tabakasının homojen bir biçimde azotça gübrenmesini sağlar.

5- Organik madde, özellikle killi topraklarda, toprak parçacıklarının birbirinden ayrılabilirliğine etkili olur. Bu durum pamuk tarımında çok önemlidir. Bilindiği gibi, pamuk ekiminden sonra yağın yağmurların oluşturduğu kaymak tabakası pamuk fidelerinin toprak yüzeyine çıkmasını engeller. Organik maddenin toprakta fazlalığı, bu engeli ortadan kaldıracı niteliktedir.

Bu yararlarına karşın Pamuk hasadından sonra Fiğ ekiminin sakıncalarını da gözden ırak tutmak doğru olmaz :

1- Fiğden yeşil gübre olarak yararlanılmak isteniyorsa, bazen sağladığı azottan daha masraflı olabilir.

2- Hastalık ve zararlıların artışına neden olabilir.

3- Yıllık yağış ortalaması 500 mm'den az olan yörelerde toprak nemini azaltabilir.

4- Yağışların uzun bir süreye dağıldığı yıllarda, fiğ hasadından sonra pamuk ekimi için toprak hazırlığına zaman kalımayabilir. Fiğ anızı yeterince işlenemeyebilir. Bu zararı önlemek için bir dekara verilmesi gereken pamuk tohumluğu miktarı arttırılmalıdır.

Bu sakıncaları yanında yararlarının büyük olduğu göz önüne alınırsa pamuk tarımı yapılan işletmelerde fiğ ekiminden ara tarımı olarak yararlanmak mümkündür ve işletmeye önemli bir yan gelir sağlar.